

"Ughalohala" veim Eölyatté. — Kivonatlan a ^{szociális} Levegő
No. 2. Kar. Levél c. részben.

Szóljegyzetek a szocialista világtordulónhoz

As atavvés az emberiséget halállal fenyegeti, és a halál-
félelem mindenél hatalmasabb indíték, ha a menekülés kapui nincs-
nek bezárva. A népek világában az egymástól való félelem általánosá-
válik és ezzel fokozza a fenomenadás akarátát. A jégrepedés módjára
terjedő veszély olyan ténylegességet támaszthat, amelyet tárgyilagosan,
a körülmények kényszererőént fogadnak el, bármilyen végletesek is az
ezzel következményei. A szocializmus körzetében, ahol annak gazdasági
akadályai nincsenek, békamentő szervezés felé az út nyitva áll. Az
ilyen világhelyzet, ha elő áll, nem enged választást és vitát nem tűr.
Akármilyen uton és módon érjen el bennünket, olyan tényerőként lép
fel, amely nem az erőszak hanem a belátás ellenállhatatlan kényszerével
hat. Innen ered néma a szocialista államhatalmak potenciális súlyának
gyarapodása, akárczenyre terjedje is azokat a Szatálin és Kádosi örök-
sége és annak fájóan belénk vésődött veszélyei a szocializmus és az ember-
ség terén.

Ilyen gondolatok, amelyeknek a felelősségét átérzem, egy minapi
európai utazás nyomán támasztak. Előbb Angliában, ezután Franciaország-
ban és Ausztriában tapasztalhattam a régi szocialista lelkesedés
csappanását a munkásságban. Igen, a Nyugaton a szervezetheg ereje
régén beváltotta a mozgalom gyakorlati ígérezeit és Budapesten is a
páratlan embérek 56-os tömegstrájk a szocialista eszme jegyében folyt

Az Amerikamerikai világték Európát szinte érthetetlen ellent-
mondásként érinti. Amerikai szemmel nézve a szocializmus jegyében áll
napjaink történelme. Nem perere Amerikamerikában magában, ahol szo-
cialista munkásmozgalom alig létezik. Öriási

szervezett munkáscsoportok számára még a szocialista név is ismeretlen, idegen kifejezés, nem egyéb valami tavalyi külföldi divatnál. Így állunk itt szocialista szingétiák dolgában. De ugyanakkor éppen nézve eget-földet fed be, háború és béke kérdését öleli fel, külpolitikát, világgazdaságot keresztül-kasul fon a szocializmus. Kína után megmozdult Indonézia, Afrika, Kuba - egyéb góca itt a nyugtalan érdeklődésnek nincs. A tizenkilencedik századi vegyes érzelmekre emlékeztet ez, amikor az általános polgári nézet az volt: a szocializmus a jövő. Csak hogy ez a "jövő" itt most van már. Így fest a világ Amerikában.

Mert az ez a kép paradoxnak tűnik, hadd húzzam alá hogy egybevettem a szocialista munkáspártok ¹⁹⁵ vonzerejét és a szocializmusnak a világ népeit és gazdaságait rendező külerejét. Szándékkal, mert Nyugateurópában az értelmiség valahogy savarosan azt képzei, hogy a munkáspártok érzelmi hőfokának laynyulása a szocializmus aktualitásának a gyengülését jelzi, és nem érti hogy az atommérgektől való irtózat, a színes népek lázadása és a világgazdasági anarchia a valódi fokmérője az új szocialista világfordulásnak. ^{amely nem a bel- hanem a külpolitikában jelentkezik} A szocializmus hatalma napjainkban a lét olyan tájai felől vonul fel, amelyek idegenek a hagyományos politikától: a fizikai földrajz, a demográfia, az élettan, a csillagászat körzeteiből lépnek be azok a helyzeti tényezők, amelyekre csak a tervgazdaságtól, a munkádemokráciának a teremtésbe való behatolásától és az emberiség célkitűzéseit tudatosan támogató népi léttől várhatunk és várunk válaszokat.

A korszerű politikai gondolkodás ^{na, úgy látszik} ~~szükség~~ mindenütt rendkívüli feladatok feladat vár. Olyan tudati radikalizmus kifejlesztésére van szükség amely a feltáruló öszszhelyzetek konkrét átértésére képesíti a kortársakat. Egyszerre kell behatolniuk mélyenjáró világfolyamatok értelmébe és realiztikusan elfogadniuk országaiknak benne pontosan méretezett adottságait. A politikai iránykeresés gyakorlati sikja úgy-
szólván középtávolba esik a történelemértelmezés és a hazai glóbuszok között, mint ahogy azt a minapi ghanai találkozáson Nkrumah nagyvonalúan képviselte.

A szocializmus erőszinvinonalának általános emelkedése ^{1. k. 3. 30.} nyilván csak elősegitheti mind a szocializmus humanista megújulásának, mind a nemzeti függetlenségnek egybeszővődő irányzatait. ~~Humanizációk közötti közeledés~~
A kapitalizmus politikai, gazdasági és társadalmi rendjének meglazulása a szocializmusra életmentő feladatokat hárít, ezzel is a népi erőforrásokra utalva az egész világ függetlenülő nemzeteit. Ez utóbbi követelmény teljesülését, csak a nemzeti lét öszszessége teheti lehetővé mert biztosított külpolitikai ~~téren~~ végső soron csak az nyujthat a szomszédos világhatalmaknak. És valóban ilyen megoldások felé mutat a történelem Kelet-Középeurópában az egyébként annyira eltérő lengyel, belgár, jugoszláv, osztrák, finn közületek esetében. Ami nem menthet fel az elől, hogy a valamennyire rokon fejlődési utak sorától az egyezőt ki ne felejtjük, leválasztva azt a sajátlagosnak és esetlegesnek a háttéréről.

Pickering, Ontario
1960, január

Polányi Károly

30. Uj Látóhalásnak ment.
Mem hozták.

1960

Szóljegyzetek a szocialista világhoz

Az atomvész az emberiséget halállal fenyegeti, és a halál-
félelem mindennél hatalmasabb indíték, ha a menekülés kapui nincse-
nek bezárva. A népek világában az egymástól való félelem általánosoa
vállik és ezzel fokozza a fennmaradás akaratát. A jégrepedés módjára
terjedő veszély olyan ténylegességet támaszthat, amelyet tárgyilagosan,
a körülmények kényszereként fogadunk el, bármilyen végtelensek is az
eszmei következményei. A szocializmus körzetében, ahol annak gazdasági
akadályai nincsenek, békementő szervezés felé az út nyitva áll. Az
ilyen világhelyzet, ha elő áll, nem enged választást és vitát nem tűr.
Akármilyen úton és módon érjen el bennünket, olyan tényezőként lép
fel, amely nem az erőszak hanem a belátás ellenállhatatlan kényszerével
hat. Innen ered néma a szocialista államhatalmak potenciális súlyának
gyarapodása. akárhennyire terjelje is szokot a Szatán és Rákosi örök-
sége és annak fájdóan belénk vésődött veszélyei a szabadság és az ember-
ség terén.

Ilyen gondolatok, amelyeknek a felelősségét átérzem, egy minapi
európai utazás nyomán támadtak. Előbb Angliában, azután Franciaország-
ban és Ausztriában tapasztalhattam a régi szocialista lelkesedés
csappanását a munkásságban. Igaz, a Nyugaton a szervezethez ereje
régem beváltotta a mozgalom gyakorlati ígéreteit és Budapesten is a
páratlan ~~antó~~ 56-os tömegsztrájk a szocialista eszme jegyében folyt.

Az Északamerikai világkép Európát szinte érthetetlen ellent-
mondásként érinti. Amerikai szemmel nézve a szocializmus jegyében áll
napjaink történelme. Nem perazé Északamerikában magában, ahol szo-
cialista munkásmozgalom alig létezik. Őriási

szervezett munkástömegek számára még a szocialista név is ismeretlen, idegen kifejezés, nem egyéb valami tavalyi külföldi divatnál. Így állunk itt szocialista szimpátiák dolgaiban. De ugyanakkor innen nékve eget-földet fed be, háboru és béke kérdését öleli fel, külpolitikát, világgazdaságot keresztül-kasul fon a szocializmus. Kína után megmozdult Indonézia, Afrika, Kuba - egyéb gőcjs itt a nyugtalan érdeklődésnek nincs. A tizenkilencedik századi vegyes érzelmekre emlékeztet ez, amikor az általános polgári nézet az volt: a szocializmus a jövő. Csak hogy ez a "jövő" itt most van már. Így fest a világ Amerikából.

Mehogy ez a kép paradoxnak tűnjék, hadd húzzam alá hogy egybevetetten a szocialista munkáspártok ¹⁷ ~~szerepét~~ és a szocializmusnak a világ népeit és gazdaságait rendező külerejét. Szándékaal, mert Nyugat-Európában az értelmiség valahogy zavarosan azt képzei, hogy a munkáspártok érzelmi hőfokának lanygulása a szocializmus aktualitásának a gyengülését jelzi, és nem érti hogy az atommérgektől való irtózat, a szines népek lázadása és a világgazdasági anarchia a valódi fokmérője az új szocialista viláfordulásnak, ^{amely nem a bel- hanem a külpolitikában nyilvánul ki.} A szocializmus hatalmas napjainkon a lét olyan tájai felől vonul fel, amelyek idegenek a hagyományos politikától: a fizikai földrajz, a demográfia, az élettan, a csillagászat körleteiből lépnek be azok a helyzeti könyvezetek, amelyekre csak a tervgazdaságtól, a munkádemokráciának a termelésbe való bevetelésétől és az emberiség célkitűzéseit tudatosan támogató népi léttől várhatunk és várunk válaszokat.

A korszerű politikai gondolkodás ^{széles körű} ~~széles körű~~ mindenütt rendkívüli
 únmunkák feladat vár. Olyan tudati radikalizmus kifejlesztésére van
 szükség amely a feltároló üszhelyzetek konkrét átértésére képesíti
 a kortársakat. Egyszerre kell behatolniok mélyenjáró világfolyamatok
 értelmébe és realisztikusan elfogadniok országaiuknak benne pontosan
 méretezett adottságait. A politikai iránykeresés gyakorlati sikja úgy-
 szólván középtávra esik a történelemértelmezés és a hazai glóbuszok
 között, mint ahogy azt a minapi ghanai találkozáson Nkrumah nagyvonalúan
 képviselte.

A szocializmus erősinvonalának általános emelkedése ^{írány} nyilván csak
 elősegítheti mind a szocializmus humanista megújulásának, mind a nem-
 zeti függetlenségnek egybeszővődő irányzatait. ~~szociális~~
 A kapitalizmus politikai, gazdasági és társadalmi rendjének meglazulása
 a szocializmusra életmentő feladatokat hárít, ezzel is a népi erő-
 forrásokra utalva az egész világ függetlenülő nemzeteit. Az utóbbi
 követelmény teljesülését, csak a nemzeti lét összessége teheti lehetővé
 mert biztosítékot (külpolitikai) ~~tér~~ ^{ter} végső soron csak az nyújthat a
 szociális világutaknak. És valóban ilyen megoldások felé mutat
 a történelem Kelet-Középeurópában az egyébként annyira eltérő lengyel,
 bolgár, jugoszláv, csehszlovák, finn közlletek esetében. Ami nem menthet
 fel az alól, hogy a valamennyire rokon fejlődési utak sorából az
 egyezőt ki ne felejtsük, leválasztva azt a sajátlagosnak és esetleges-
 nek a háttéréről.

Pickering, Ontario
 1960, január.

Polányi Károly